

rum hujus militiae, et accipit potestatem distribuendi alii bona Domini sui. In aliis Sacramentis non fit mutatio status, nec deputatur homo novo ministerio, nec accipit novam potestatem; sed vel alitur spiritualiter, ut in Eucharistia, vel accipit medicamentum contra morbos, et vulnera peccatorum, ut in Sacramento Poenitentiae, vel accipit afidatum contra reliquias peccatorum, ut in Extrema unctione, vel denique accipit remedium contra concupiscentiam, ut in Matrimonio.

Septima proposicio: « Nec Circumcisio, nec ullum Sacramentum veteris legis imprimebat characterem in anima. » Ita S. Thomas 3. part. quest. LXIII. art. 1. Contrarium sentit Scotus de Circumcisione in IV. dist. 6. quest. 9. ad 1. sed verior est sententia S. Thome. Nam Circumcisio imprimebat in corpore characterem, et eo modo figura erat Baptismi, qui characterem in anima impressum erat. Preterea character nobis imprimitur ad suscipienda vel ministranda opera supernatura: nulla autem opera Sacramentorum legis veteris erant supernatura. Denique Scotus quia docuerat, Circumcisionem ex opere operato conferre gratiam, non sine causa tribuit etiam impressionem characteris Circumcisioni. At nos, qui docemus Circumcisionem nullam vim habuisse ex se, nisi ad praecendam carnem: debemus etiam consequenter negare vim imprimendi spiritualem characterem.

Octava proposicio: « Nullus in Christo character fuit creatus. » Est enim S. Thomas 3. part. quest. LXIII. art. 3. Et ratio est, quia character est quadam participatio sacerdotii Christi, igitur solum est in illis, qui habent hoc sacerdotium per participationem. Item signari charactere, est ovium, servorum, militum, denique subditorum, qui recipiuntur at aliquo majore ad aliquod ministerium; Christus autem est Pastor, Dux, Dominus etc. Item Christus non accipit alla Sacraenta nova legis preter Eucharistiam, ergo nec eorum characteres. Denique nos igitur characterem, ut Deus nobiscum quasi ex pacto concurrat ad actiones Sacramentales; At Christus non egit, ut ulla cum eo ex pacto concurrat, cum sit ipse causa principialis ut Deus, et instrumentalis conjuncta ut homo. Non enim facit

ullus pactum secum, aut cum suo brachio de concursu.

CAPUT XX.

Probatur character ex Scripturis.

Quantum ad Tertium, probandum est ex divinis litteris, characterem esse. Ubi interim Observandum est, non esse mirandum, si non inveniantur tot testimonia, et tam expressa de charactere, ut inveniuntur de gratia. Nam gratia est effectus principalis, character secundarius, item gratia est effectus omnium Sacramentorum, character aliquorum tantum; proinde vera ratio Sacramentum potest sine charactere consistere. Denique notitia gratiae magis necessaria est, quam characteris. Non desunt tamen loca Scriptura, ex quibus character colligi possit, presertim adjuncta explicacione Patrum, et Ecclesie, sine qua nullum dogma Ecclesiasticum omnino certo statui potest.

Primum testimonium est II Corinth. I: *Qui unxit nos Deus, et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris* (1). Hic tres effectus ponuntur Sacramenti confirmationis, in quo proprie unigenitum, et signaturum tam exteriorum, tum interiorum. Primo unctio, quae sine dubio fit per gratiam gratum facientem. Ut enim oculum sanum morbos, reddit robusta membra, illustrat, consolatur etc. ita gratia justificans facit. Secundo est signum, seu obsignatio quedam, qua conservatur Deo, et deputatur ad ejus cultum, et per hanc intelligimus characterem, quem Patres passim signum et sigillum vocant. Tertio pignus spiritus, id est, testimonium bonae conscientiae, quod sequitur justificationem, et est quasi arrhabo figure gloriae. Nihil enim in hoc mundo iucundius testimonio bonae conscientiae: huc est enim pax, quae exsuperat omnem sensum. Negre potest responderi per hoc signum intelligi ipsum Sacramentum externum, quo obsignatur promises, ut adversarii volunt; tum quia Paulus loquitur de obsignatione cordis, non corporis, ut etiam de unctione interna, et testimonio interno; tum etiam quia Pau-

CAPUT XX.

lus dicit nos obsignari, non promises. Alioqui etiam oportet dicere inungi promises: nam eodem modo loquitur Paulus de signo, et de uncione. Vide Ambrosium lib. I. de Spirite sancto cap. 6. Haymonem et Theodoretum in hunc locum.

Secundus locus est Ephes. I: *In quo et credentes signati estis Spiritu promises sancto, qui est pignus hereditatis* (1). Ubi nota illud (credentes) in Graeco esse temporis praeteriti πατέσθαι, id est, postquam creditis. Quocirca loquitur de Baptismate, quod datur post fidem; ac dicit in Baptismate dari obsignationem virtute Spiritus sancti. Et ita exponunt de signaculo, quod accipitur in Baptismo Graeci et Latino, Chrysostomus, Theophylactus, Hieronymus, Haymo, Beda, Anselmus, et alii. Nec possumus dicere hic agi de obsignatione promises ad excitandam fidem, quandoquidem haec signatio datur post fidem.

Tertius locus est Ephes. IV: *Noite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis;* ubi per diem redemptionis (2), intelligit diem regenerationis per Baptismum, ut Haymo, et OEcumenius annotarunt. Nęque obstat particula illa, *in diem*, quia Apostolus solet usurpare prepositionem *in*, que conjugitur accusativo, pro prepositione *ad*, que conjugitur dativo apud Grecos, et ablativo apud Latinos: ut II Tim. ult.: *Salvabit me in regnum suum celeste* (3), id est, in regno suo coelesti.

Hæc omnia loca Calvinus in commentario exponit de obsignatione promises, quam Deus in cordibus facit, ut fides magis confirmetur. Sed repugnat modus loquendi Apostoli, qui semper dicit, non obsignari, esset enim nimis improbia, et inusitata locutio, obsignari hominem, pro eo quod est, obsignari promises homini factas.

His accedant figura, et vaticinium Testamento veteris. Nam Circumcisio fuit figura Baptismi omnium consensu. Circumcisio autem non solum preceidebat carnem, quo significabatur justificatio a peccato, sed etiam relinquebat in corpore quoddam veluti cauterium, quo discernebantur Iudei a non Iudeis. Quod cauterium si quid significabat, certe significabat characterem, quem in anima gerunt Christiani, quo discerneremur in aeternum a non Christianis. Vaticinium ha-

betur Isa. LXVI. ubi loquens Dominus de vocatione gentium: *Omnes gentes, inquit, et linguae venient, et videbunt gloriam meam, et ponam in eis signum etc.* (4) Quamvis enim per hoc signum possit intelligi signum crucis, aut aliquid aliud, tamen nihil repugnat si dicamus intelligi characterem: presertim cum videamus Paulum loqui de signo quodam spirituali interno, et oporteat Scripturam expovere per Scripturam, cum id fieri potest.

Aliqui addunt aliam figuram ex Exod. XII. ubi signantur postes, et superliminaria sanguine agni, et vaticinium Ezech. IX: *Signa Thau in frontibus gentium, et dolentium* (5). Sed hæc loca non sunt ad rem. Nam expoundunt a Patribus de signo crucis, quod inscribitur in fronte, et recte: nam Ezechiel nominat frontem, et idem significat superliminare, quod est in porta domus id, quod est frons in homine. Unde etiam in Apoc. VII. ubi habetur similis obsignatio, etiam nominatur frons, donec signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Et preterea in utroque loco dieuntur salvatori omnes signati, et nulli signati salvari: quod certe non convenit characteri; multi enim cum charactere damnabuntur, et nulli sine charactere salvabuntur. At omnes salvanius, qui signantur Christi cruce sanguine, id est, quibus applicatur meritum crucifixi, cuius figura est signum crucis; et nulli salvantur quibus hoc meritum non applicatur. Vide de his locis Cyprianum tract. contra Demetrianum, Hieronymum in cap. IX Ezechiel. Gaudentium tract. 5. in Exodum.

CAPUT XXI.

Idem probatur ex Patribus.

Dionysius Areopagita lib. de Eccles. hierarch. cap. 2. part. 4. dicit Baptismum formare hominem ad alia suscipienda Sacra menta. Illam formationem vocamus nos characterem. Idem par. 3. deo qui baptizatur, ita loquitur: « Hunc, inquit, divina Majestas in sui consortium intus admittit, eique

(1) II. Cor. I. 21 et 22.

(1) Eph. 1. 13 et 14. — (2) Eph. IV. 30. — (3) II. Tim. IV. 18. — (4) Isa. LXVI. 18 et 19. — (5) Ezech. IX. 4.

lucem suam perinde ac signum aliquod tradit. »

Cyrillus Hierosolymitanus in praefatione Catecheseon, describens Baptismum per effectus ejus, vocat regenerationem, remissionem peccatorum, sacramentum sanctum et indeleibile. Item catechesi 4: « Spiritus sanctus, inquit, tempore Baptismi animam tuam obsignat; » et catechesi 16: « Hic, inquit, ad hodiernam usque diem obsignat animas in Baptismo. » Vide etiam catechesim 17.

Basilius orat. 13. que est exhortatio ad Baptismum: « Deus, inquit, sub se militantibus dat tesseras etc. » Et infra: « Quomodo vendicabit te Angelus sibi, quomodo eripiet ex hostibus, si non agnoverit sacramentum? » Et infra: « Thesaurus non obsignatus facile diripitur a furibus: ovis non signata citra periculum insidiis appetitur; » et infra definiens Baptismum per suos effectus, vocat sacramentum inviolabile.

Gregorius Nazianzenus orat. in sanctum lavacrum, simili phrasi dicit Baptismum esse sigillum, quo conservantur fideles, et quo tamquam signo cognoscimur esse Dei possesso.

Chrysostomus homil. 2. in ep. ad Ephes.: « Porro idem, inquit, charactere Spiritus sancti nos insignivit. » Et infra: « Signati sunt etiam Israëlitæ, sed Circumcisio nostra, ut pecora; nos autem ut filii signati sumus Spiritu sancto. » Et homil. 14. nos dicit esso signatis, ut gregem Dominicum.

Epiphanius her. 8. que est Epicureorum postquam dixerat Circumcisionem fuisse carnalem abscissionem, et carnale sacramentum, subjungit de Baptismo: « Circumcidit pos a peccatis, et obsignat in nomen Dei, » et haeresi 30. vocat Baptismum sacramentum Christi.

Ambrosius lib. I. de Spiritu sancto, c. 6: « Spiritu, inquit, signatur, ut splendorem, atque imaginem ejus, et gratiam tenere possimus: quod est utique spirituale sacramentum. » Item de iis, qui initiantur mysteriis, cap. 7: « Repete, inquit, quia accepisti sacramentum spirituale. »

Augustinus lib. VI. de Baptismo, cap. 1. dicit in generali Concilio hoc approbatum: « Satis, inquit, eluxit Pastoribus Ecclesiæ Catholicae toto orbe diffusæ, per quo postea Plenarii Concilii auctoritate, originalis consuetudo firmata est, et ovem, que foris erabat, et Dominicum characterem a fallaciibus deprædatoribus suis foris acceperat,

venientem ad Christianæ unitatis salutem ab errore corrigi, a captivitate liberari, a vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius, quam improbari. » Vide eundem epist. 23, 30 et 240, tract. 5 et 6. in Joan. lib. II. contra epist. Parmen. c. 43, lib. II. contra litteras Petilianæ, cap. ult. lib. I. contra Grecos, cap. 30, tract. 5. in epist. Joan. Similia vide apud Theodoretum in cap. I. II. ad Corinth. Haymonem, Primasium, Anselmum, Theophylactum, OEcumenium, in I et IV. ad Ephes. Damascenum lib. IV. de fide, cap. 40.

Ad haec loca solum responderi posset, a Patribus non vocari characterem, seu sacramentum id, quod nos dicimus, sed externum symbolum. Nam Augustinus in serm. de gestis cum Emerito tria dicit, quæ videntur valde favere huic solutioni. Primo dicit, exterius characterem cognosci, et agnatum approbari. Secundo dicit, quod si Donatus in nomine Donati baptizaretur, Donati characterem infingeret. At certe Donati character in anima infixus nullus esse potest. Tertio dicit, characterem esse ipsam invocationem Trinitatis, que fit in Baptismo: « Attendo, inquit, fidem in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti: Iste est character Imperatoris mei: de isto charactere militibus suis, vel potius comitibus suis, ut hunc imprimenter eis, quos congregabant castris ejus, precepit, dicens: Ite, baptizate gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. »

Respondeo, characterem apud Augustinum, et alias Patres, non posse esse externum symbolum, seu Sacramentum. Nam primo Patres dicunt, hoc sacramentum esse in anima, non in corpore, ut Cyrilus; vel esse spirituale, ut Ambrosius, vel opponunt caturio Circumcisionis, quod erat in corpore, ut Epiphanius, et Chrysostomus; vel denique esse quamdam consecrationem, ut Augustinus lib. II. contra Epist. Parmenian. cap. 43. Et certe anima consecratur proprie, non corpus, juxta illud Tertulliani lib. de resurrectione carnis: « Caro inungitur, ut anima consecratur. » Secundo dicunt, haeretice, et mancere, quod non convenit symbolo externo, quod non mansit, nisi dum fieret. Augustinus lib. II. contra epistol. Parmenian. cap. 13: « Non minus, inquit, haerent Sacramenta Christiana, quam nota corporalis, cum videamus nec apostolas carere illis, quæ propterea illis resipiscerentur non

restituntr, quia amitti non potuerunt. » Idemque habent alii Patres, qui dicunt esse sigillum indeleibile, ut Cyrilus, Nazianzenus, et alii. Quo etiam spectant allato Augustini locutiones locis citatis, ubi dicit characterem infigi, imprimi, portari, et alia, quæ non possunt quadrare in actionem transcurrentem. Tertio, si symbolum externum dicereatur a Patribus character, vel sacramentum, omnia Sacraenta imprimerent characterem: omnia enim sunt externa symbola ob-signantia promissionem, ut ipsi dicunt. Cur ergo nullus unquam Patrum per Eucharistiam dixit imprimi characterem?

Ad loca autem Augustini contra allata: Respondeo, characterem posse exterius videri, et cognoscere, non in se, sed in sua causa. Cum enim cognoscimus aliquem rite baptizatum, simul cognoscimus illi infixum characterem, quia hic est effectus, qui semper et necessario sequitur illam causam. Et quod hoc satis sit, pafet; nam etiam actum externum non videmus, postquam transiit: quare nec de externo symbolo Augustinus recte dicere potuisset, illud videri, et agnoscere, quando veniunt ad Ecclesiam, qui fuerant ab hereticis baptizati.

Ad illud de charactere Donati dico, Augustinum loqui ex hypothesi, non absolute: vultenim dicere, si Donatus in nomine suo posset Sacramenta conferre, characterem suum imprimeret. Alioquin non ignorabat Augustinus, Baptismum in nomine Donati collatum non modo non imprimeret characterem in anima, sed neque esse Sacramentum extnum.

Ad ultimum dico, invocationem Trinitatis, et ipsum totum extnum symbolum dici posse characterem, non impressum, sed imprimentem. Ut enim eadem imago est in sigillo, et in cera, sed imago sigilli est character imprimens, in cera est character impressus: ita Sacramentum extnum, ac præcipue forma Sacramenti est character imprimens, cum ad ejus collationem mox sequatur character in anima, et ex vi, et impressione Sacramenti sequatur.

Idem ostenditur ratione.

Prima ratio sumitur ex divina liberalitate et consuetudine. Deus enim in hoc differt ab hominibus quod homines cum hominibus injungunt aliquod officium, non tribuant eis aliquod internum, quo fiant apti ad illud officium; et cum diligunt aliquem, non faciunt bonum, et pulchrum, sed diligunt, quia talis est; et cum volunt se ab aliis diligi, aut sibi credi, aut in se sperari, non tribuant ei vim aliquam internam, qua diligent, sperent, aut credant. Deus autem cum diligit, diligendo facit bonum, et pulchrum, infundendo gratiam: et cum vult sibi credi, in se sperari, se diligi, infundit habitum fidei, spei, et charitatis. Igitur eodem modo credibile est, cum Deus aliquem deputat et consecrat ad Sacraenta, vel danda, vel recipienda, vel alia ministeria, id non faciat per simplicem deputationem, ut homines facere solent, sed infundendo certas qualitates, quibus illi fiant apti, et idonei ad talia officia, vel ministeria; et eas qualitates vocamus characteres.

Secunda ratio. Baptismus ex communis sententia, exceptis Anabaptistis, aliquid Sacramentum confert, etiam detur, et percipiatur sive fidei; Eucharistia, et Absolutio nihil conferunt; igitur aliquem effectum Sacramentum habet Baptismus, prater gratiam. Et idem argumentum fieri posset de Confirmatione, et Ordine. Probatur antecedens: Nam qui baptizatur ab infidelibus, et communicat cum eis in infidelitate, dicitur vere, et propriè baptizatus, si servatus sit debitus ritus, et forma verborum cum intentione; neque ita negant Lutherani, et Calvinistæ: At qui absolvitur sine fide, non vere est absolutus; qui sumit Eucharistiam sine fide, non vere communicat corpori Domini, secundum Calvinum: et secundum Catholicos sumit quidem ore verum corpus Domini, sed nihil recipit in anima nisi peccatum. Manet igitur ex Baptismo effectus aliquis Sacramentalis, qui non est gratia, cum gratia sine fide non detur, nec est ipsa actio exterior, quia illa reperitur etiam in Eucharistia, et Absolutione; est igitur aliquid aliud permanens in

anima, et hoc vocamus characterem. Alio- qui reddant adversarii rationem, cur sine fi- de homo vere baptizetur, et non vere absol- vator, aut communiceat corpori Domini. Et haec fuit antiqua quæstio Donatistarum, qui non putabant Baptismum habere aliud ef- fectum, quam dare gratiam, et ideo ina- nem putabant esse, cum sine fide percipie- batur.

Tertia ratio, Baptismus non potest repeti, si fuerit semel rite collatus, ut etiam Confirma- tio, et Ordo: cetera possunt repeti, ut notum est de Eucharistia et Absolutione. Sed vera causa non potest assignari hujus discriminis, nisi character; igitur necesse est fateri imprimi per Sacra menta quædam characterem. Major propositio est recepta ab omnibus, etiam hereticis hujus temporis, exceptis Anabaptistis. Minor probatur; Nam in primis si ponatur character, perspicua erit ratio discriminis. Ideo enim quædam Sacra menta non possunt repeti, quia semel data semper manent in suo effectu: alia re- petuntur, quia non manent ne in se, ne in suo effectu; gratia enim, quæ est effectus solus aliorum Sacra mentorum, facie potest amitti, et sepe amittitur. Praeterea etiam si aliquando non amittitur, tamen augeri potest, et sic Sacra mentum potest repeti, ut gratia augeatur. At character non potest au- geri per iterationem Sacra menti ejusdem. Addit, quod gratia non est Sacra mentum, sed effectus Sacra menti tantum: character autem Sacra mentum est, et Sacra mentum effectus. Haec igitur ratio recte ostendit, cur Sacra menta illa non repeatantur, et alia re- petantur, ut Concilium Florentinum et Tri- dentinum docent. Si autem haec ratio non admittitur, nulla alia sufficiens reddi potest: quod ostendit ex refutatione carum, quæ ad- feruntur a Calvinio et Kemnitio.

Calvinus lib. IV Institut. cap. 18, §. 49, dicit, Baptismum non posse repeti, quia est ingressus in Ecclesiam, et initiatum quædam fidei: unde sicut unus est Deus, in quem credimus, et una Ecclesia, in quam ingredi- mur; ita unus Baptismus.

Haec ratio non est solida. Primo, quia qui baptizantur ab hereticis, et eis credunt, non intrant in Ecclesiam, nec initiantur ad fidem, ut patet, cum apud hereticos, neque sit Ecclesia, neque fides: ergo possunt isti iterum baptizari. Secundo, qui in Ecclesia Catholi- ca baptizantur, et postea per haeresim, aut apostasiam ab illa discedunt, iterum debent,

si salvi esse velint, intrare in Ecclesiam, et initiari ad fidem; cur ergo non possunt iterum baptizari? Quare ratio Calvini solum aliquid probaret, si homo baptizatus non posset exire extra Ecclesiam, nec perdere fidem; quæ tamen falsa esse constat. Tertiio, non minus intramus in Ecclesiam, et initiari ad fidem per verbum, quam per Baptismum, sed verbum repeti potest, ut magis confirmemur in fide, et Ecclesie fortius adhaeremus, cur ergo non poterit etiam repeti Baptismus? Quarto, Ordinatio non est initiatio fidei, neque ingressus in Ecclesiam, et tamen repeti non potest, ut Augustinus docet lib. I de Baptismo cap. 4.

Jam vero Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 133, ponit unam rationem non suo nomine, sed Gabrielii, quod videlicet divina institu- tio sit causa, cur quædam Sacra menta ite- rari possint, quædam non possint. At haec ratio parum valet: non enim sine magna ratione Deus prohiberet rem tam utili- um repeti. Qui ergo non possunt ullam causam assignare, cur Deus prohibuerit, temere dicunt Deum prohibuisse. Unde enim ipsi scilicet Deum id prohibuisse? nam Scriptura id non aperit dicunt. Quod si confugas ad Patrum, et Conciliorum traditionem; illa utrumque simul docet, nimis Deum id voluisse, quia Sacra menta quædam imprimitur characterem, alia non imprimentur.

Ipse autem Kemnitius pag. 136, remittit nos ad alium locum, ubi pollicetur se ex di- vinis litteris solidissimas rationes redditum. Id vero praestat postea pag. 238, 239 et 210, examinans Canonem 11. de Baptismo. Ibi autem ponit quatuor rationes, quas fate- tur non esse adeo solidas: deinde alias qua- tor solidissimas.

Prima igitur ex non solidis est, quia Baptismus significat Christi mortem: Christus autem semel tantum mortuus est. Hoc non valet; nam Eucharistia etiam significat Christi mortem, I. Corinth. XI. et tamen repeti potest; et sacrificia Iudeorum significabant omnia Christi mortem, et tamen frequentissime repetebantur. Dicent, non esse haec similia. Nam per Baptismum nos ipsi commi- mur Christo: morimur enim peccato, ut ille mortuus est corporaliter. Contra; nam vel vis rationis Kemnitii sumitur ex eo, quod Christi mors, quæ una fuit, per Baptismum representatur; vel quia nos ipsi morimur peccato. Si primum dixerint, ratio nihil con- cludit, quia quod semel fit, potest semper

repräsentari, ut patet in comedisi, ubi re- präsentantur res semel gestæ: et quantum ad hoc, per accidens est, quod nos etiam morimur in Baptismo. Si dicant secundum, tunc etiam ratio illa nihil concludit, quia potest idem homo sepius commori Christi; si nimis semper peccet, et semper cum poenitentia peccatorum. Praeterea Ordinatio non est repräsentatio mortis Christi, et tamen repeti non potest. Non igitur vera causa prohibens repetitionem, est repräsentatio mortis Christi.

Secunda ratio ex non solidis est, quia Joan. XIII, dicitur: *Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet; sed est mundus totus* (1). Haec non valet, quia loquitur de eo, qui revera est mundus. Unde qui post Baptismum iterum factus est immundus, non prohibetur ex hoc testimonio iterum baptizari.

Tertia ratio ex non solidis est, quia ad Heb. VI, dicitur: *Impossible est eos, qui se- mel sunt illuminati, renovari iterum ad peni- tiam* (2), ubi per illuminationem intelligitur Baptismus. Haec non valet, quia loquitur Paulus de illis, qui semel sunt illuminati, et reno- vali, id est, justificati, ut patet ex illis verbis: *Iterum renovari*. Quare possent il- saltem secundo baptizari, qui in primo Baptismo non fuerunt justificati.

Quarta ratio non solidis est, quia Ephes. IV, dicitur: *Unum Baptisma* (3). Haec non est solida, quia unum Baptisma dicitur, quia so- lum Christi Baptisma salutare est, idque uno certo ritu celebratur. Nam aliqui etiam dicunt una fides ibidem; et I. Cor. XII, unus panis dicitur Eucharistia: et tamen repeti- mus fidei confessionem; et Eucharistie sum- ptiōnem. Et si quis fidem amittat, potest et debet eam iterum acquirere, et tamen non potest Baptismum iterum accipere.

Prima ratio solidissima est, quia pactum Dei nobiscum in Baptismo initum, perpe- tuum est. Non enim sequitur illam vulgarem regulam Deus: « Frangenti fidem, fides frangatur eidem. » Sed semper ipse servat pactum suum etiam si nos infideles simus. Rom. III: *Nunquid infidelitas illorum, fidem Dei vacuabit? absit!* (4). Quare cum peccamus post Baptismum, non est opus novo pacto, sed satis est recurrere ad illud primum jam initum semel in Baptismo.

Haec ratio minus est solida, quam superio-

(1) Joan. XIII, 10. — (2) Hebr. VI, 4. — (3) Eph. IV, 5. — (4) Rom. III, 3. — (5) Jerem. XVIII, 7 et seq. — (6) Rom. III, 3.

res. Nam Primo, Heb. VI, Paulus negat pos- se hominem peccantem post Baptismum redire ad pactum Baptismi. Ideo enim non ait; *Impossible est iterum baptizari*, sed: *Im- possible est iterum renovari*, id est, non po- test homo amplius ea facilitate redire ad am- citiam Dei, et remissionem totius culpe, et penitentia, ut quondam in Baptismo, sed eget iam laboriosa penitentia, jejuniis, lachrymis etc. prōinde eget alio pacto Dei multo magis severo, quam esset illud primum.

Secundo, cum qui sine fide baptizatur, non facit Deus pactum cum illo illum: pactum enim est inter duos consentientes. Unde etiam Kemnitius dicit, per Baptis- mum non solum offerri, sed etiam exhiberi, applicari, et dari gratiam. At certe non applicatur, nec datur ei, qui non cre- dit: igitur saltem possent rebaptizari secundum istam rationem illi, qui sine fide Bap- tismum acceperunt, quod falsum esse ipsi quoque concedunt.

Tertio, siue Baptismus est pactum, ita etiam verbum Dei, ac præsertim secundum adversarios, qui dicunt eodem prorsus modo se habere in justificatione verbum et Sa- cramentum. At verbum quotidie repeti- tur.

Quarto, Eucharistia non minus continet pactum Dei, quam Baptismus, et tamen re- peti potest.

Denique falsum est, pactum Dei esse per- petuum illi, qui Deo fidem frangit, ita ut pro- missio servanda sit, qualecumque se præ- beat is, cui promissio facta est. Nam pro- missiones Dei sunt conditionatae: promittit enim se fore partem, et sponsum in Bapti- smo, si nos perseveremus esse filii, et spons- us, aliqui dicunt idem Deus, Hierem. XVIII: *Repente loquar adversus gentes et adversus regnum, ut eradicem, et destrucem, et disperdem illud.* Si penitentiam egreditur gens illa a malo suo, agem et ego penitentiam, quod cogitavi, ut faciem et: et subito loquar de gente, et de regno, ut edificem, et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis, penitentiam agam super bono, quod locutus sum, ut facerem ei (5). Quod autem Kemnitius adducit ex Rom. III: *Nunquid infidelitas eorum fidem Dei vacuabit?* (6)? intelligitur de promissionibus absolutis, qua- lis erat de Messia mittendo: sed non talis est promissio in Baptismo. Nam, ut minimum,

pendet ex fide recipientis, ut ipsi docent, proinde non est absoluta.

Secunda ratio solidissima, Kemnitii est, quia de Baptismo nusquam scriptum est, ut repetatur: de aliis scriptum est, ut de Eucharistia, I. Corinth. XI: *Quotiescumque fereris, Et de Pœnitentia, Matth. XVIII: Non dico tibi sepius, sed septuagies sepius* (1). At neque hæc ratio multum valet. Nam ut omittam, quod locus Matthei non intelligitur de Sacramento Pœnitentie, sed de condonatione injuriarum, possumus Kemnitio respondere, quod respondit Lutherus Carolstadio, in lib. contra cœlestes Prophetas, de nomine Sacramenti non esse quidem scriptum, ut Baptismus repetatur, sed neque esse scriptum, ut non repetatur. Et sicut Augustinus lib. VII Trinit. cap. 4. dicit de nomine trium personarum: « Dicimus in Deo tres personas, non quia Scriptura dicit, sed quia non contradicunt; » ita et nos possemus rebaptizare, non quia Scriptura dicit, sed quia non contradicunt, et res est bona, et utilissima Baptismus, si non esset periculum sacramenti, quod characterem jam impressum.

Tertia ratio solidissima est, quia non habemus exemplum in Scripturis Anabaptismi; et præterea Circumcisio, que est figura Baptismi, tantum semel recipiebatur. At haec est similis superiori. Nam in Scriptura non habemus etiam exemplum aliquous, qui fuerit prohibitus baptizari; immo secundum adversarios habemus exemplum Anabaptismi. Nam Actor. XIX, Paulus jussit baptizari eos, qui fuerant a Joanne Baptista baptizati: et secundum Lotheranos omnes, et ipsum Kemnitium, eadem erat vis, et efficacia Baptismi Christi, et Joannis. Si sicut solum exempla Scriptura queramus, oportet omnino rebaptizare. Deberent itaque adversarii appearire oculos, et intelligere post Baptismum Joannis possit rebaptizari, quia illud non habuit effectum in anima indelebilem, ut habet Christi Baptisma. Si respiciamus exempla Patrum, deberent Lutherani omnino rebaptizare. Nam Cypriamus, et alii Africani, nec non plurimi in Asia rebaptizabant: resistebat autem illis Romana Ecclesia, que nobebat rebaptizari, ut patet ex Eusebii lib. VII hist. Quare adversarii non sequuntur potius Africanos, et Asiaticos Patres in hac re, quam Romanam Ecclesiam; ut in aliis omnibus rebus facere solent? Quod autem

de Circumcisione Kemnitius profert, pro nobis est. Nam ideo Circumcisio non repetebatur, quia imprimebat in carne indeleibilem characterem.

Quarto ratio solidissima est, quia per Baptismum nascimur spiritualiter. Una autem tantum est nativitas spiritualis, ut una est nativitas corporalis. Unde Nicodemus, Joan. III: *Quomodo potest, inquit, homo nasci, cum sit senectus?* (2). Et recte judicabat de nativitate corporali. Hanc rationem Kemnitius furatus est Catholicus: eam enim habet S. Thomas 3. par. q. LXVI, art. 9. Sed hoc interest inter Catholicos, et Kemnitium, quod Catholici ea utuntur, ut congruentia quadam; et simul notant veram causam, quæ est impressio characteris. Quam solam, ut veram, et solidam posuit Concilium Florentinum et Tridentinum, supra citatum. At Kemnitius explosa vera causa, amplectetur istam congruentiam, ut solidissimam rationem.

Ostendam igitur et hanc rationem non esse solidam. Nam in primis homo non solum per Baptismum, sed etiam perfidem, et verbum Dei generatur spiritualiter, ut adversarii concedunt, et patet ex Paulo, I. Corinth. IV: *Per Evangelium ego vos genui* (3); et tamen fidei actus, et conciones sepe repetuntur. Præterea Secundum, etiam si generatio corporalis una tantum sit naturaliter, tamen supernaturaliter potest repeti, immo re ipsa repetetur in resurrectione, quam Dominus vocat regenerationem, Matth. XIX. Com ergo Baptismus sit generatio supernaturalis, quid prohibet eum repeti? Tertio, etiam si generatio corporalis nullo modo posset repeti, tamen non eadem est ratio spiritualis generationis. Nam ut mors corporalis una tantum est, ita nativitas corporalis. At mors spiritualis multiplex est, ut patet: *Cum igitur non possit etiam multiplex esse spiritualis generatio?* Quarto, Ordinatio non est generatio, et tamen non potest repeti. Denique, qui sine fide baptizantur, revera non regenerantur, et tamen rebaptizari non possunt: et contra, qui sunt regenerati ante Baptismum per fidem, et contritionem, et desiderium Baptismi, nihilominus postea baptizantur, ut patet de Cornelio, Actor. X. Non igitur illa est ratio.

(1) I. Cor. XI, 25 et 26; Matth. XVIII, 22. — (2) Joan. III, 4. — (3) I. Cor. IV, 15.

CONTROVERSIA V.

DE NUMERO ET ORDINE SACRAMENTORUM.

Controversia V, quæ est de numero Sacramentorum, quatuor habebit partes. Nam Primo exponemus hereticorum sententias. Secundo probabimus Ecclesie Catholice veritatem. Tertio refellemus argumenta adversariorum. Quarto addemus per modum appendicis aliquid de ordine Sacramentorum.

CAPUT XXIII.

Quid heretici sentiant de numero Sacramentorum.

Quoad Primum, adversarii inter se mulsum dissident de numero Sacramentorum, quibus omnibus viam stravit Lutherus in lib. de captiv. Babylon. Nam in eo libello anno 20 edito, multa docuit. Initio libri dicit, unum tantum esse Sacramentum, si secundum usum Scriptura loquendum sit. Ibidem tamen dicit, neganda esse septem Sacramenta, et tria pro tempore ponenda, Baptismum, Panem, et Pœnitentiam. In fine libri dicit, si rigide loqui velimus, duo esse Sacramenta, Baptismum et Panem. In medio libri cap. de Confirmatione dicit, se non damnamus septem Sacramenta, sed tantum negare ea ex Scripturis probari posse. At non bene hoc coheret cum initio libri, ubi dicit, neganda esse septem, et tria ponenda: non enim aliud est dannare, aliud negare septem Sacramenta. Ex hac inconstancia Lutheri nata sunt variae Lotheranorum atque aliorum hereticorum sententiae, quas breviter enumeraabo.

Prima igitur est, unum tantum esse Sacramentum, quamvis plura sint Sacramentalia signa. Ita Lutherus loco citato. Sed non habuit in hac opinione sectatores: omnes enim alii plura ponunt, et secundum usum Scriptura ea ponere se putant. Secunda opinio est eorum, qui tantum duo numerant Sacramenta proprie dicta, Baptis-

mum et Eucharistiam. Hanc, ut dixi, Lutherus indicavit, in lib. de capt. Babyl. Idem sensit Philippus in locis anni 21. et 22. cap. de signis, ubi solum ista duo agnoscit. Item Illyricus in Confessione Antuerpiensi, cap. II. de Sacramentis, et cap. 18. de Absolutione. Nicolaus Selneccerus in 2. par. sue pædagogie, cap. de Sacramentis, et Kemnitius in 2. par. Examinis, cap. de numero Sacramentorum, pag. 12 et sequentibus.

Tertio opinio est eorum, qui tria Sacramenta numerant, Baptismum, Eucharistiam et Pœnitentiam. Hæc est communior, et magis recepta apud Lotheranos. Nam in primis Lutherus etiam si rigide duo tantum esse voluerit, in lib. de capt. Babyl. tamen etiam tria esse dixit ibidem, et hoc semper postea repetivit, ut anno 23. in lib. ad Pragenses de instituendis ministris, et anno 34. in lib. de Missa privata, et denique anno 45. qui fuit penultimus vite ipsius, in assertiōibus contra Lovanienses. Sic enim habet assertio 33: « Pœnitentiam cum virtute clavum Absolventium Sacramentum libenter confitetur: habet enim promissionem, et fidem remissionis peccatorum propter Christum. » Idem habent fere omnes Catechismi Lotheranorum, ut Catechismus Philippi, Brentii, et aliorum. Item libri rituales, seu agendæ ipsorum, et denique Apologia Confessionis Augustana, art. 43.

Ubi notandum est, Illyricum, et Kemnitium non posse defendi a perjurio, et defectione a Confessione Augustana. Nam ut referit Tilmanus Heshusius, in lib. de præsentia Corporis Christi in cena, jurant omnes apud Lotheranos in verba Confessionis et Apologie, qui promoventur ad gradus, vel pastorum. Sed respondent Illyricus in Apologia Confessionis Antuerpiensis, cap. 18. et Kemnitius in 2. part. Examini pag. 44 et 903. Apologiam Confessionis largo modo appellasse Pœnitentiam Sacramentum, non quod sit vere et proprie Sacramentum. At solutio non valet; nam Apologia habet haec verba: « Si Sacraenta vocamus ritus, qui habent Dei mandatum, et quibus est addita promissio gratiae, facile est judicare, quæ sint proprie Sacraenta. » Et paulo post applicans definitionem: « Verè igitur, inquit, sunt Sacraenta, Baptismus, Coena Domini, Absolutio, quæ est Sacramentum Pœnitentie; nam hi ritus habent mandatum Dei, et promissionem gratia. » Haec ibi. Præterea ideo solum Kemnitius non vult

Absolutionem esse proprie Sacramentum, quia non habet ritum a Deo praeceptum. At Apologia profiteretur Absolutionem habere ritum a Deo praeceptum: igitur ex sententia Apologie Absolutio est verissimum Sacramentum.

Quarta opinio est Zwinglii in lib. de vera et falsa religione. Nam cap. de Sacramentis, duo esse docet Sacraenta, Baptismum, et Coenam, tamen cap. de Matrimonio, addit etiam Matrimonium. Verum est quidem non libenter a Zwinglio Matrimonium vocari Sacraenta, sed causa non est, quod potest, Sacraenta definitionem non convenire Matrimonio, sed quia timet, ne Sacraenta vocabulo obsecrare et inquietetur dignitas Matrimonii: dicit enim esse vocabulum multo illustrius Matrimonii, seu conjugii, quam Sacramenti.

Quinta opinio est Calvini, qui tria Sacraenta numerat, sed non eadem cum Lutherio et Zwinglio: vult enim Sacraenta esse Baptismum, Coenam Domini, et Ordinationem. Elsi enim lib. IV Institut. c. 18. §. 19 et 20. duo tantum esse dicat Sacraenta, Baptismum et Coenam, tamen post, c. 19. § 31. sicut et antea, cap. 14. § 20. etiam Ordinationem inter vera Sacraenta numerat, ac monet, se, cum tantum duo esse dicat, loqui de Sacraenta ordinariis et toti Ecclesiae communibus. Hinc etiam in Antidoto Concilii Tridentini, sess. VII, can. 4. quatuor tantum Sacraenta rejicit a numero Sacramentorum; Confirmationem, Penitentiam, Unctionem extremam, et Matrimonium. Proinde tria reliqua admittit.

Sexta opinio composita ex Lutherismo et Calvinismo, est aliorum, qui quatuor Sacraenta recipiunt, Baptismum, Coenam, Penitentiam, et Ordinationem. Hac est Philippi, qui licet cum Lutheri primo posuerit, duo tantum Sacraenta, et postea tria: tamen in locis editis anno 36 et 32 et 38, que fuit ultima editio, habet haec verba in cap. de numero Sacramentorum: « Mihi maxime placet etiam addi Ordinationem, ut vocant, id est, vocationem ad ministerium Evangelii; quia haec etiam mandato Evangelico praecepitur, et addita est promissio etc. » ac toto cap. fuit probat Ordinationem esse Sacraenum, ac proinde quatuor esse Sacraenta. Eamdem sententiam habet Lucas Lossius in Catechismo, edito anno 57, nam in eo, quem ediderat anno 54, tantum tria posuerat.

Septima opinio composita ex Lutherismo, Calvinismo et Zwinglianismo non aperte sed obscure fuit Philippi. Nam in locis ultimo editis anno 58, licet quatuor tantum faciat Sacraenta, tamen propendebat maxime ad quinatum addendum, id est, Matrimonium cum Zwinglio: Faretur enim Matrimonium esse signum rei sacrae, et habere mandatum divinum, et habere annexam promissionem. Unum tantum dicit ei deesse, quod fuerit ante Christum. At hoc non debuit eum impeditre, quoniam Matrimonium faceret Sacraentum; nam Baptismus Joannis ex sententia ipsius fuit verissimum Sacraentum, et idem cum nostro Baptismo, et tamen fuit ante Christum. Sieut igitur Baptismum vult esse Sacraentum, quia a Christo receptum et confirmatum, cur non eadem ratione et Matrimonium?

Ottona opinio est, sex esse Sacraenta. Hanc tribuit Lindanus in tabulis analyticis Gulielmo Postello in sua Pantheosis: qui tamen vir postea Catholice obiit.

Nona opinio est, septem esse Sacraenta. Licet enim fide Catholica nos teneamus septem esse Sacraenta, illis tamen haec sententia, opinio, non fides esse potest: qui enim in uno articulo hereticus est, fide simpliciter caret. Est igitur opinio haec aliquorum Lutheranorum; quibus placuit, quod Lutherus initio dixerat, se non dannare septem Sacraenta; licet ibidem etiam dixerit, se negare septem Sacraenta. Scribit Joannes Sledianus, lib. XX hist. biennio post obitum Lutheri, id est, anno 48, in quodam Lipsiensi Conciliabulo determinatum fuisse, Confirmationem et Extremam unctionem esse ritus conferentes gratiam, atque adeo septem Sacraenta recipienda esse. In quo Conciliabulo interfusione Theologos multos Wittembergenses, ac Lipsienses, et cum iis Philippum Melanchthonem; ac tum primum copissos hos molles Lutheranos appellari, scribit Surius in sua historia anni 48. Unde Matthias Illyricus in libro qui inscribitur, Adhortatio Illyrii, ad constantiam in agnita Iesu Christi religione, et Augustana Confessione; queritur, quod in Lipsiensi Interim (sic enim appellatur) septem Papistarum Sacraenta restituantur. Et prefatione septimae Centurie, Haeresiarchas appellare non dubitat principes mollium, seu politicorum Lutheranorum.

Ex his colligere licet primo, miram fuisse inconstantiam Lutheri et Philippi, praeci-

puorum patrum Lutheranorum, idque in re gravissima. Secundo, non posse apud adversarios verum Ecclesiam esse. Nam nota precipua vera Ecclesiae apud eos est consensus in doctrina Sacramentorum. Ita enim habet Lutherus in lib. de notis Ecclesiae, et Confessione Augustana, et Apologia art. 7. Ipsa autem ita convenient, ut adhuc non potuerit Sacraenta communis consensu enumerare. Quod si quisque eorum ad se solum trahat Ecclesiam, mirum, si non pudeat eum sua paucitatis. Hinc etiam Tertio, colligitur, non posse diu durare ejusmodi haereses. Nam omne regnum in seipso divisum, desolabitur. Unde Lutherus ipse hoc annotavit in Psalm. V: « Nulli, inquit, haereticis vieti sunt vi, aut astu, sed mutua dissensione; nec aliter cum eis pugnat Christus, quam missio inter eos spiritu vertiginis et dissensionis, sicut inter Sicchitam, Jud. IX, et inter Babylonicae turris operarios, Genes. XI, et in nova lege, inter Arianos, Donatistas et Pelagianos. » Hac ille. Quod idem multo ante scripsit Hilarius, lib. VII de Trinitate.

CAPUT XXIV.

Ex Scripturis, et Patribus probatur veritas Catholica de numero septenario Sacramentorum.

Quantum ad Secundum, sententia Catholicon una est, ac semper fuit, septem esse proprie dicta Sacraenta, que probanda est tripliciter. Primo, ex testimonio Scripturae, et Patribus, que quidem non numerant Sacraenta, tamen reipsa omnia ista septem Sacraenta vera et propria esse testantur. Secundo, ex testimonio aliis Conciliorum et Doctorum, que praecise numerum istum septenarium ponunt. Tertio, rationibus seu congruentis quibusdam.

Quantum ad Primum genus testimoniorum, notanda sunt tria. Primo, non debere adversarios petere, ut ostendamus in Scripturis, aut Patribus nomen septenarii numeri Sacramentorum. Nam nec ipsi ostendere possunt nomen binarii, vel ternarii, vel quaternarii: Scriptura enim, et Patres non scripserunt Catechismum, ut modo facimus proper haeresum multitudinem, sed tantum

TOM. III.

Quod Baptismus sit Sacramentum.

Ac primum de Baptismo nulla questio est. Est enim ritus expressus: *Lavacrum aqua in verbo vite*, Ephes. V, et instituto, ac mandatum, Joan. III: *Nisi quis renatus. Et Matth. ult.: Baptizantes eos. Et promissio gratiae, Marc. ult.: Qui crederit, et baptizatus fuerit, salvus erit. Et Tit. III: Salvos*

31

nos fecit per lavacrum (1). Idem docent omnes Patres supra citati in questione de effectu Sacramentorum.

Quod Eucharistia sit Sacramentum.

De Eucharistia etiam nulla quæstiō est; habetur enim ritus, Matth. XXVI et I. Cor. XI: *Accept panem, gratias agens, fregit, etc.* Et instituo, ac mandatum ibidem: *Hoc facite, et Joan. VI: Nisi manducaveritis etc.* Et promissio gratiae, Joan. VI: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum* (2). Idem etiam Patres docent, Augustinus epist. 118, cap. 4, ubi cum dixisset, Christum instituisse Sacra menta numero paucissima, significatione prestantissima, observatione facilitata, ponit loco exempli Baptismum et Eucharistiam.

Quod Confirmatio sit Sacramentum.

De confirmatione habemus ritum extēnum, manuum impositionem, Acto. VIII et XIX. Habemus effectum gratiae ibidem. Nam per manus Apostolorum dabatur Spiritus sanctus, eadem phrasī qua dictum est, Tit. III, de Baptismo: *Per lavacrum regenerationis salvos nos fecit* (3). Institutio et mandatum non habetur expresse in Scriptura; tamen colligitur evidenter ex locis citatis. Numquam enim Apostoli ita confidenter et ordinarie imposuerint manus ad gratiam Spiritus sancti communicandam, nisi Dominus id praecepisset. Non enim ignorabant non posse ullum hominem instituire ceremoniam, ad quam sequeretur gratia Spiritus sancti. Nam etiam Kemnitius in 2. part. Exam. pag. 13, et Apologia Confessionis Augustana art. 13, et Calvinus lib. IV Institut. cap. 19, §. 2, affirman, non posse ullum hominem efficere, ut externum symbolum continent certam promissionem gratiae. Prōinde oportet vel Apostolos fuisse temerarios, quod nemo diceret, vel habuisse Christi mandatum. Fuisse autem ceremoniam illam ordinariam et necessariam, et non satis fuisse orare Deum pro adventu Spiritus sancti, ex eo colligitur, quod Apostoli primariai Petrus

et Joannes tantum laboris et itineris suscep- perunt, ut irent ex Hierosolyma Samariam, ad imponendas manus iis, quos Philippus Diaconus baptizaverat. Nam orare poterant pro illis manentes Hierosolymæ.

Est autem Notandum, impositionem manū conjunctam fuisse cum unctione et signo crucis: simul enim haec fluit, dum crucis signum Christi pinguatur in fronte confirmandorum, idque ministerio manus Episcopalis. Unde Dionysius lib. de Ecclesiast. hierarch. cap. 2. part. 3. et cap. 4. part. 3. meminit aperte Chrismatis in hoc Sacramento. Et Tertullianus lib. de resurrect. carnis, ubi ponit Confirmationem in eodem ordine cum Baptismo et Eucharistia: *a Caro abluitur, inquit, ut anima emaculatur; caro ungitur, ut anima consecretur, etc.* Et de prescriptionibus haereticorum, docens diabolum imitari Sacra menta Christiana, ponit exemplum in his duobus: *Tingit, inquit, et ipse quosdam utique credentes, et fideles suos; signat illic in fronte milites suos.* Et in lib. de Baptismo: *a Dehinc, inquit, manus imponitur per benedictionem, provocans et invitans Spiritum sanctum.* Ubi vides Tertullianum antiquissimum auctorem omnia tria ponere, unctionem, signum crucis in fronte, et manus impositionem.

Item Cyprianus lib. I. epist. 12. et lib. II. epist. I. modo vocat unctionem, modo manus impositionem, et praeterea vocat aperte Sacramentum. Nam sic ait lib. II. epist. I. de Baptismo, et Confirmatione loquens: *« Tunc pleno sanctificari, et esse Filii Dei possunt, si Sacramento utroque nascantur. »* Augustinus lib. II. contra litteras Petilianas cap. 404: *« Sacramentum, inquit, Chrismatis in genere visibilium signaculorum sacram- sanctum est, sicut ipse Baptismus. »*

De Pénitentia.

Joan. XX: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, et quorum retinueritis, retenta sunt.* Hic habemus, Primo ritum, nimis externum, et judicialem absolutionem, quæ est signum interiorum, quæ fit a Deo per verbum externum, tamquam instrumentum.

(1) Eph. V. 20; Joan. III, 3; Matth. XXVII, 10; Marc. XVI, 16; Tit. III, 5. — (2) Matth. XXVI, 26; I. Cor. XI, 23 et 24; Joan. VI, 54 et 55. — (3) Tit. III, 5.

Secundo habemus promissionem gratiae: *Remittuntur eis.* Tertio habemus mandatum ibidem: *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (1). Unde Apostolus II. Corinth. V: *Deus, inquit, dedit nobis ministerium reconciliationis.* Et infra: *Pro Christo legatione fungimur* (2). Ambrosius lib. I de Pénitentia cap. 7: *« Quid interest utrum per Pénitentiam, an per lavacrum hoc jus sibi datum Sacerdotes vendicent? unum in utroque ministerium est. Sed dices, quia in lavacro operatur mysteriorum gratia, Quid in Pénitentia? nonne Dei nomen operatur? »*

Cyrillus lib. XII in Joannem cap. 56. comparat reconciliationem pénitentium cum Baptismo.

Augustinus lib. V de Baptismo c. 20. numerat cum Baptismo, Eucharistia, et Confirmatione, etiam Reconciliationem, per manus impositionem, et in Psalm. CXLVI. in illud: *Qui alligat contritiones eorum* (3), disertis verbis Sacramentum appellat reconciliationem pénitentium: *« Quae sunt, inquit, ista alligamenta? temporalia Sacra menta. Alligamenta medicina sunt contritionis nostræ. Sacra menta interim temporalia, quibus habemus consolationem. »* Et infra: *Hæc Sacra menta esse dicit Eucharistiam, et manus impositionem Praepositi in Pénitentiam, quæ in celo non erunt.*

De Extrema unctione.

Jacobi V. habemus ritum: *Orent super eum, unctiones eum oleo in nomine Domini.* Item promissionem: *Et alleviat eum Dominus, et si in peccatis fuerit, dimittentur ei* (4). Denique mandatum colligitur evidenter ex eo, quod Apostolus non auderet ita absolute promittere tantum effectum, nisi a Domino id acceptisset, ut supra ostendimus etiam testimonio Apologate, Calvini, et Kemnitii.

Ex Patribus, Innocentius I. in epist. 1. ad Decentium cap. 8. loquens de oleo sancto infirmorum: *« Pénitentibus, inquit, istud infundi non potest, quia genus est Sacra menti. Nam quibus reliqua Sacra menta negantur quomodo unum genus putatur posse concedi? »*

Bernardus in vita S. Malachie, scribit eum

(1) Joan. XX, 23 et 21. — (2) II. Cor. V, 18. — (3) Psal. CXLVI, 3. — (4) Jac. V, 14 et 15. — (5) I. Tim. IV, 14; II. Tim. I, 6; Eph. IV, 11.

vocatum, ut feminam morituram inungeret, sed dum differtur unctio, illam exprasse; Malachiam autem vehementer doluisse, quod sine gratia Sacramenti hujus obisset; itaque tandem orasse, ac flevisse, donec eam a mortuis revocavit, et tum demum eam unisse, et eam omnino convuluisse: « Unxit eam, inquit, sciens in hoc Sacramento remitti peccata. »

De ordinis Sacramento.

Habemus ritum extēnum, manus impositionem, I. Timoth. IV. Item promissionem gratiae ibidem: *Noli negligere gratiam, que in te est, que data est tibi per prophetiam, cum impositione manum presbyteris.* Et II. Timoth. I: *Admone te, ut resuscites gratiam Dei, que est in te per impositionem manum mearum.* Denique institutio, et mandatum, Ephes. IV: *Ipsa dedit quosdam quidem Apostolos, alias Evangelistas, alias Pastores, et Doctores etc.* (5) Et præterea, unde sciebat Apostolus datam esse Timotheo gratiam per impositionem manum, si a Deo non dildicerat, eo signo conferri gratiam?

Augustinus lib. II cont. epist. Parmeniani cap. 43. loquens de Baptismo, et Ordinatione: *« Utrumque, inquit, Sacramentum est, et quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur. Itaque in Catholica Ecclesia, utrumque non licet reiterare. »* Similia habet lib. I de Baptismo cap. 4.

De Matrimonio.

Habemus nomen ipsum Sacramenti, Ephes. V: *Sacramentum hoc magnum est.* Item ritum extēnum, id est, contractum visibilem inter virum et feminam: de hoc enim Apostolus dicit, quod sit magnum Sacramentum, ut exponit Chrysostomus, et Hieronymus in hunc locum, qui etiam Nazianzenum citat, et omnes alii. Habemus etiam institutionem divinam, Matth. XIX: *Quod Deus coniugat, homo non separabit.* Denique gratiam annexam colligimus ex hoc ipso loco Pauli. Nam coniunctio viri, et feminæ, significat conjunc-

tionem Christi cum Ecclesia. Illa autem conjunctio duplex est; una per naturam conformatam, que facta est in incarnatione, et haec Christum conjugit non solum cum Ecclesia, sed etiam cum toto genere humano: altera est per gratiam, et charitatem, et haec est, cum sola Ecclesia; et ratione hujus dicitur Christus sponsus, et Ecclesia sponsa, iuxta illud II. Cor. XI: *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo* (1). Igitur Matrimonium viri, et feminae, ut possit significare utramque unionem Christi cum Ecclesia, oportet ut non solum sit inter conjuges unio quædam naturalis, et carnalis, quæ etiam inter Gentiles reperitur, sed etiam unio spiritualis ex gratia, et charitate proveniens. Proinde Sacramentum hoc gratiam istam conferit, ut significatio sit perfecta. Quare Paulus Ephes. V, sepe monet viros, ut diligant uxores, sicut Christus Ecclesiam, et feminas monet, ut viris subjectæ sint, sicut Ecclesia subjectus est Christo: et rationem reddit, quia haec eorum conjunctio, Sacramentum est Christi, et Ecclesie.

Jam ex Patribus, Augustinus passim hoc docet, lib. de bono conjugal, cap. 18: « In nostrorum, inquit, nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quam fecunditas uteri. Et cap. 24: « Bonum nuptiarum per omnes gentes, et omnes homines in causa generandi est, et in fide castitatis: quod autem ad populum Dei attinet, etiam in sanctissima Sacramenti, per quam nefas est etiam intercedente repudio alteri nubere. » Atque hoc loco sufficient: nam in disputatione de singulis Sacramentis plura adferemus.

Lotionem pedum non esse Sacramentum.

Nunc superest demonstrare, non esse plura Sacraenta, quam septem predicta. Et quidem multa ita dicuntur a veteribus Sacramenta, præter ista septem. Nam Alexander I Papa in epist. I. vocat aquam benedictam Sacramentum. Augustinus lib. XIX contra Faustum cap. 14. et in Psal. CXLII. signum crucis vocat Sacramentum, et in Psal. LXV. ac lib. IV. de symbolo cap. 1. vocat Sacraenta ceremonias, que fiunt ante Baptismum, ut exorcismos, et similia, et lib. II de peccatorum meritis, et remiss. cap. 26.

Non fuisse autem Sacramentum proprie

vacat Sacramentum panem quendam benedictum, qui dabatur Catechumenis. Denique Ambrosius lib. III de Sacramentis cap. 1. et Cyprianus in serm. de ablutione pedum, et Bernardus in serm. de cena Domini contendunt ablutionem pedum, quam Dominus instituit, Joan. XIII, Sacramentum esse. Sed ex his omnibus nihil est, quod habeat difficultatem, præter ultimum. Nam in primis nec aqua benedicta, nec signum crucis, nec panis benedictus, nec exorcismi, et aliae ceremonie Baptismum precedentes in Scripturis inveniuntur: proinde non possunt adversari ea pro Sacramentis habere. Deinde illa omnia dantur etiam ante Baptismum, ut ex iisdem locis Augustini constat; At Baptismus omnium consensu est omnium Sacramentorum primum, et quasi janua. Denique nihil eorum habet promissionem gratia gratum facientis, neque constat an a Christo instituta sint, an ab Apostolis, cum tam men vera Sacraenta a solo Christo instituitur.

De lotione pedum videtur major difficultas. Nam habemus Joan. XIII. ritum externum, ipsam pedum lotionem: item promissionem gratiae: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Item mandatum Dei: *Exemplum dedi vobis*. Item: *Et vos debetis alter anterior lavare pedes*. Item esse mysterium, indicant illa verba: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea* (2). Denique testimonia illa Patrum, Ambrosii, Cypriani, Bernardi; cuius testimonium adducit Kemnitius pag. 32. ad probandum Sacraenta esse plura, quam septem, si testimoniis Patrum standum sit.

Respondet tamen, lotionem illam pedum, nihil habuisse commune cum Sacraenta proprie dictis, et solum posse dici Sacramentum largo modo, quemadmodum Sacramenta dicuntur omnia, que mysticum sensum habent, et figura sunt, ac typi aliarum rerum. Nam fuit revera lotio illa signum Christi humilitatis, et charitatis. Item fuit signum puritatis, qua debent homines ad Eucharistiam accedere: ideo enim immediate ante Eucharistia institutionem Christus hoc fecit. Denique fuit etiam signum, et figura quædam purgationis, quam eramus habituri per Christi passionem, ut Cyrillus hoc loco exponit.

(1) Eph. V, 32: Math. XIX, 6; II. Cor. XI, 2. — (2) Joan. XIII, 8, 15, 14 et 7.

dictum, patet Primo, quia non habemus promissionem gratiae justificantis; illud enim: *Nisi lavero te, non habebis partem mecum*, ad litteram non promittit gratiam, sed ministram ob inobedientiam, ut expunant hoc loco Chrysostomus, et Cyrilus, et Basilus lib. I de Baptismo cap. 2. Si enim Petrus obstinatus recusasset illam lotionem, periret in aeternum: non quia illi debeat lotio pedum, sed quia peccaverat contra Christum, et debeat illi obediens. Mysticum tamen significare potest, ut exponit hoc loco Augustinus, etiam justos indigere, ut Christus eos quotidie laveret a peccatis venialibus, que sunt veluti sordes, que pedibus adhaerent ob humanam conservationem. Sed hoc non sufficit ad Sacramentum efficiendum, quia hic agitur de lotione peccatorum venialium, que non egit nova gratia gratum faciente. Unde Dominus ait: *Qui lotus est, non egret, nisi ut pedes laveret, sed est mundus totus* (1), id est, mundus est simpliciter, et absolute, cu[m] sit justus: tamen adhuc eget lotione a peccatis venialibus. Et præterea non habemus ex hoc loco ipsam lotionem pedum reipsa tollere peccata venialia, aliqui deberemus quotidie lavare pedes: sed solum lotionem illam unam, qui Dominus pedes lavit discipulorum fuisse figuram internæ lotionis, quam accipimus a Christo. Non igit ipsa pedum lotio est Sacramentum propriæ dictum.

Secundo non habemus mandatum, seu institutionem hujus ritus frequentandi, quod requiritur in omni Sacramento: aliqui peccant fere omnes homines, qui non utuntur ista ceremonia. Et licet fuerit hec ceremonia usitata olim in quibusdam Ecclesiis statim post Baptismum, tamen non fuit unquam ab omnibus recepta, nec ab ipsa Romana Ecclesiâ, ut testatur Ambrosius loco citato. Neque obstat illud mandatum: *Exemplum dedi vobis*. Item: *Et vos debetis alter anterior lavare pedes*. Et: *Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea*. Nam hoc mandatum præcepit humilitatem, et charitatem, ut exponunt Chrysostomus, et Cyrilus, non autem ipsum materialem lotionem pedum, ut patet ex praxi Ecclesiæ; numquam enim Christiani putarunt se habere speciale mandatum de lotione pedum.

Ad loca illa Patrum facile est respondere. Nam Ambrosius vocat Sacramentum, et mysterium, quia in ipsius Ecclesia servabatur,

ut sacra ceremonia, et ut aliud Sacramentale: tamen non putabat ipse esse hanc lotionem propriæ dictum Sacramentum, ut patet tum ex eo, quod fatetur non remitti peccata lethalia per eam lotionem, sed quasdam reliquias peccati originalis: tum etiam quia dicit se non reprehendere Ecclesiam Romanam, ubi haec ceremonia non erat in usu; quod certe non diceret, si putaret esse verum Sacramentum. Porro Cyprianus, et Bernardus, si attente legantur, non dicunt ipsam lotionem pedum materialem, esse Sacramentum, quo homines sanctificantur: sed solum dicunt illam unicam lotionem pedum Apostolorum a Christo factam, fuisse Sacramentum; quia per eam significabatur aliquid sacrum, quod in nobis quotidianè fieri debet, id est, expiatio peccatorum venialium, que fit in nobis quotidianè a Christo per orationem, jejunia, humilitatem, et exercitia pietatis erga proximos, quibus vacamus. Et sane si putarent lotionem pedum esse Sacramentum, oportet nos quotidianè ex eorum sententia lavare invicem pedes: id enim ipsi dicunt, hoc Sacramentum esse quotidianam culparum expiationem.

Septem esse Sacraenta, probatur ex posterioribus Conciliis, et Doctoribus.

Secunda probatio sumitur ex testimonio, que præceps ponunt numerum septenarium, que testimonia tria sunt. Primum est omnium Theologorum, et prædicti totius Ecclesiæ ab annis at minimum 400. Nam Magister Sentent. lib. IV, dist. 2. et omnes inde Theologi septem Sacraenta esse tradiderunt. Neque vero Magister aliquid novum scripsit, sed quod inventit in uso Ecclesiæ; quod argumentum maximè ponderis esse debet. Nam si falsum esset, quod dicimus errasset tota Ecclesia per annos 400 pernicioseissime. Nam si Sacraenta essent pauciora, magna impietas fuisset, et superstitionis, et magna deceptio animarum, habuisse tamdiu pro Sacraenta ea, quæ Sacraenta non erant. Si vero essent plura, fuisset magna im-

(1) Joan. XIII, 10.

pietas, tamdiu contempsiso vera Dei Sacra-
menta, et magnum detrimentum animarum.
Secundo, magis perniciosus est error circa
Sacramenta, quam circa alia dogmata : nam
reliqua fere speculativa sunt, et earum igno-
ratio multos simplices excusat. At Sacramen-
torum cognitione ad proximam pertinet, et ad
proximam singulorum hominum. Tertio, sine-
census Sacramentorum usus ad notas Ecclesiae
pertinet ex sententia omnium hereticorum
hojus temporis. Quare si in 400 annis erra-
tum est in Sacramentis tam graviter, conse-
quenter dicere debent, Ecclesiis periisse
de orbe terrarum : non enim inventem faci-
le qui alter senserint hoc tempore de Sacra-
mentis. Nam ipsi etiam Hussite, et Walden-
ses, qui fero soli erant heretici, cum Luthe-
rus apparuit, septem Sacramenta recipie-
bant. De Hussitis patet in Cone. Constant.
sess. XV, art. 8. de Waldensibus, id testa-
tur Lutherus in lib. ad eos scripto.

Secundum testimonium est Concilii Flo-
rentini in institutione Armenorum, ubi sep-
tem Sacramenta assuruntur, et explicantur.
Ubi Notanda sunt duo mendacia Kemnitii.
Is enim in 2. par. Exam. pag. 33. dicit, se-
ptenarius numerum Sacramentorum apud
Grecos tantum, Armenis vero obtrusum
fuisse : et addit, Armenos a sancto Bartho-
lomaeo Apostolo ad fidem conversos, post
mille, et eo amplius annos septenarius nu-
merum Sacramentorum a Romano Pontifice
tandem accepisse. Ubi mentitur. In primis
cum dicit, buno numerum tentatum a Con-
cilio epud Grecos, quasi dicere velit, conatos
fuisse Patres id persuadere Graecis, sed non
potuisse. At in toto Concilio, nihil omnino de
numero Sacramentorum cum Graecis actum
esse, ex ipso Concilio, quod existat Graecia,
et Lutine, perspicuum est. Imo instructio
haec Armenis data est toto approbante Con-
cilio, paulo ante ejus dissolutionem, ut ibi-
dem legimus in decreto Eugenii IV, ubi haec
ipsa instituto habetur. Ex quo intelligimus,
Grecos idem omnino cum Latinis semper
sensisse de numero Sacramentorum : alio-
qui Graeci non tam facile sine illa questio-
ne instructionem approbassent. Quod etiam
confirmari potest testimonio Hieremias Pa-
triarche Constantinopolitanus, qui in ea cen-
sura quam edidit ad errores Lutheranorum,
septem Sacramenta ab ipsis etiam Graecis
numerari recipique testatur. Sic enim loqui-
tur cap. 7. in ea item Catholica Ecclesia
septem divina Sacraenta esse, Baptismum,

Sacri unguenti unctionem, sacram Communi-
cationem, Ordinem, Matrimonium, Pœnitenti-
am, Extremam unctionem.

Secundo mentitur Kemnitius, cum dicit,
obtrusum fuisse Armenis hunc numerum
Sacramentorum, cum eum ignorassent per
annos mille, et amplius. Nam (ut in decreto
Eugenii legimus) ante uisionem Armenorum
cum Latinis, collationes factae sunt inter eos
de fide Trinitatis, et incarnationis, et Sacra-
mentorum, et inspecti libri utrinque nationis,
et tum demum prescripta formula in-
structionis : Quare non obtrusa fuit, sed
post matrum discussionem, ab eis accepta :
et sane non tam facile accepissent, nisi vi-
dissent conformem esse antiquis libris, et
tribus Ecclesiae sue. Adde quod in eadem
instructione traditur Armenis doctrina de
tribus personis divinis, et de duabus Christi
naturis. Ut igitur Kemnitius dicit, obtrusum
cum illis numerum septem Sacramentorum,
cur non dicit etiam obtrusum numerum
personarum divinarum, et naturam Christi.

Tertium testimonium est Concilii Tridentini
sess. 7. canon. 1. ubi additur anathema
negantibus septem esse vera et propria Sacra-
menta; quod testimonium etiam nullum
haberemus aliud, deberet sufficere.
Nam si tollamus auctoritatem presentis Ec-
clesiae, et presentis Concilii, in dubium re-
vocari poterunt omnium aliorum Concilia-
rum decreta, et tota fides Christiana. Sem-
per enim haec fuit consuetudo apud Chris-
tianos, ut exortas controversias definirent
Episcopi, qui tunc vivebant. Et præterea
omnium Conciliorum veterum, et omnium
dogmatum firmitas pendet ab auctoritate
presentis Ecclesiae. Non enim habemus tes-
timonium infallibile, quod Concilia illa fue-
rint, et legitima fuerint, et hoc aut illud defi-
niuntur, nisi quia Ecclesia, quæ nunc est,
et errare non potest, ita sentit, et docet.
Quod enim historici quidam meminerint eo-
rum Conciliorum, non potest parere fidem,
nisi humanam, cui potest subesse falsum.

CAPUT XXVI.

Idem probatur ex congruentia.

Catholicici Doctores confirmare solent se-
ptenarium Sacramentorum numerum variis
congruentiis. Prima est a similitudine vita
spiritualis, et corporalis. Siquidem in vita
corporali quendam requiruntur ex parte ho-
minum singulorum, quadam ex parte totius
Reipublicæ. Ex parte hominum singulorum
requiruntur tria per se, generatio, augmenta-
tio, et nutritio; et duo per accidens, remedium
contra morbos, si contingat hominum ægrotar-
i: et remedium contra reliquias morbi,
ut perfecte convalescat. Ex parte Reipubli-
cae requiruntur duo. Primo parentes, qui
propagant vitam corporalem hominum. Se-
condo Principes, et Magistratus, qui eam
ordinant, et regant. Eodem igitur modo in
vita spirituali. Primo, requiritur regenera-
tio, quæ est per Baptismum. Secundo, aug-
mentatio, per Confirmationem. Tertio, nu-
tritio, per Eucharistiam. Quarto, remedium,
contra morbos, si configat regeneratum
peccare, per penitentiam. Quinto, reme-
dium contra reliquias peccatorum, per Unci-
tionem extrema. Sexto, ex parte Reipubli-
cae, Matrimonium, quo propagant homi-
nes ad cultum Dei deputantur. Septimo,
Ordo sacerdotum, quo regantur, et gubernentur.

Secunda ratio ex numero peccatorum, et
vulnerum. Nam Baptismus est præcipue
contra originale. Pœnitentia contra actuale
mortale. Uncio extrema contra reliquias
peccatorum. Confirmationis contra infirma-
tum, Eucharistia contra malitiam, Matrimo-
nium contra concupiscentiam, Ordo contra
ignoriam.

Tertia ratio ex numero virtutum, Baptismus
respondet fidei, Confirmationis spei, Eucharis-
tia charitati, Pœnitentia justitiae, Uncio ex-
tra fortitudini, Ordo prudentiae, et Matri-
monium temperantiae.

Quarta ratio ex celebratibus numeri septen-
arii in expiationibus. Vide Exod. XXIX,
Lex. IV, et VIII, XIII, XIV, XV, XVI, XXIII,
Num. XIX. Deut. XV, II Paralip. XXIX.
Job ult. ubi semper videbis in expiatione
offerri septem animalia, vel septem diebus,
vel septies aspergi sanguinem etc. Unde

etiam IV Reg. V, Naaman septies jussus
est lavari ad purgandam lepram. Vide S.
Thomam in IV. dist. 2. quest. 1. 3. par.
quest. LXV. art. 1. et contra Gentes lib. IV.
cap. 58.

Sed Kemnitius in 2. par. Exam. pag. 16.
17. et 18. tria dicit de his rationibus. Primo
affirmat, esse fundamenta principalia, et
demonstrations nostræ sententia : « Hæc
sunt, inquit, demonstrations, haec funda-
menta, quibus septenarius numerus Sacra-
mentorum in Ecclesiam invectus et receptus
fuit a scriptoribus Scholasticis. » Secundo
dicit, has demonstrationes nihil valere, quia
aliо quи probaremus etiam septem fuisse Sa-
cramenta in lege veteri : nam etiam tunc
erant virtutes, et peccata, et vita spiritualis,
et corporalis. Tertio dicit, si ex numeris ce-
lebratis in scriptura numerus Sacramentorum
desumti debeat, possit probari tria esse
Sacramenta, vel etiam duodecim, aut plura,
qua multi sunt numeri celebres, et sacri in
Scripturis.

Sed hæc levia sunt. Nam in primis nullus
Theologorum dixit, ista esse fundamenta,
et demonstrationes, sed solum congruentias
supposita fide. Id enim Scholastici facere
solent, ut ea, que ex fide habemus, ostendat
etiam non repugnare rationi, sed illi
potius esse conformia. Nec tamen argumen-
tum Kemnitii concludit, oportuisse nimium
etiam in veteri lege esse Sacraenta se-
ptem. Nam Sacraenta vetera (ut supra os-
tentimus) non erant instituta ad perficien-
dum hominem in vita spirituali, nec ad re-
medium peccati, excepta Circumcisione;
sed solum ad significanda mysteria Chris-
tiana, et alias quosdam fines: nostra autem
sunt instituta in remedium peccati, et ad
justificandum, et perficiendum hominem in
vita spirituali, ut ex Scripturis apertissime
deducatur. Itaque congruentia illa rectissi-
me se habent, si applicentur nostris Sacra-
mentis, non autem si applicentur veteribus.
Denique illa ratio Kemnitii de variis nume-
ris in Scriptura celebris, nihil concludit.
Nam ratio Catholicorum sumitur ex nume-
ris, quæ significabant expiationem peccato-
rum, non autem ex quibuscumque numeris.
Porro in Scriptura, ita frequens est numerus
septenarius in expiationibus, ut tota
Scriptura clamore videatur, futurum ali-
quando fuisse tempus, quo septem insignia,
et efficacissima remedia darentur a Deo in
expiationem peccatorum.